

Archeologie západních Čech

ročník 11, číslo 1–2

**Západočeské muzeum v Plzni, p. o.
2020**

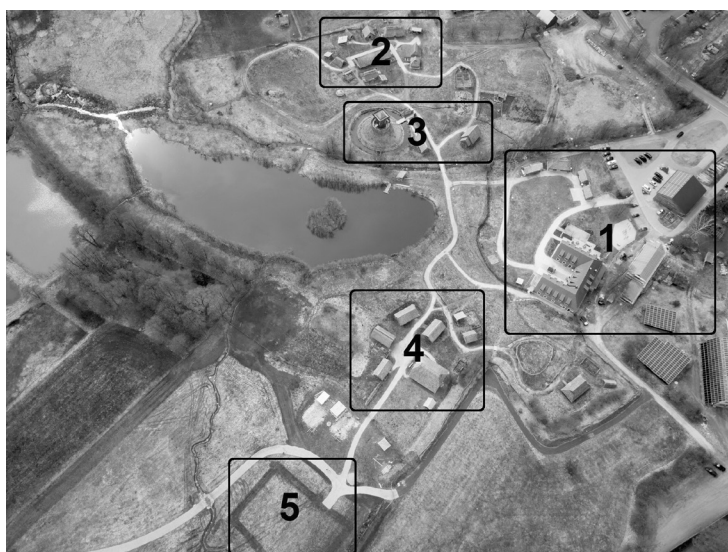

Příspěvek k desetiletému výročí Historického parku Bärnau–Tachov

Josef Ježek – Stefan Wolters

Abstrakt: Příspěvek pojednává o Historickém parku Bärnau–Tachov (německy Geschichtspark Bärnau–Tachov) a je ohlédnutím za uplynulými 10 lety fungování této archeologicky-edukační instituce. Popsané informace jsou souhrnem z dostupných informací, které byly poskytnuty hlavním vědeckým pracovníkem parku. Jedná se zejména o projekt a koncept parku, jeho popis, odkud pocházejí podklady pro rekonstrukce. Dále jak park prezentuje své závěry veřejnosti a jaké jsou plány do budoucna.

Klíčová slova: Historický park Bärnau–Tachov – středověk – experimentální archeologie–rekonstrukce–muzeum–skanzen.

Obr. 1: Letecký snímek Historického parku (pořízeno v roce 2018): 1 – zázemí historického parku; 2 – raně středověká vesnice z přelomu 8. a 9. století; 3 – motte a dřevěný kostel z 11. století; 4 – vrcholně středověká osada z 12. až 13. století; 5 – místo experimentální stavby dvorce Karla IV (foto Klaus Schicker; zdroj <https://www.schicker-allmedia.de>).

1 Projekt a koncept Historického parku

V Bärnau, v okrese Tirschenreuth, začala od dubna 2010 vznikat jedna z největších archeologických a edukačních institucí v Německu. Řeč je o Historickém parku Bärnau–Tachov¹. Tato instituce byla založena v úzké spolupráci s českým spolkem Terra Tachovia² a dnes je s více než 30 archeologickými rekonstrukcemi ze třech časových horizontů (raně středověká vesnice z přelomu 8. a 9. století, motte a dřevěný kostel z 11. století a vrcholně středověká osada z 12. až 13. století; **obr. 1**) největším jihoněmeckým archeologickým muzeem pod širým nebem. Po počáteční prezentaci projektu vládním agenturám, zainteresovaným skupinám a sdružením se ukázalo, že tato myšlenka má velký potenciál a za pomoci externích odborníků byl vytvořen životaschopný koncept. Na základě

tohoto konceptu bylo rozhodnuto o založení spolku „Via Carolina“, který je zřizovatelem parku a dnes existuje pod názvem „Via Carolina – Golden Straße e. V.“ (Wolters 2016, 127). Spolek se intenzivně věnuje kulturní výměně mezi Horní Falcí a Čechami. Cílem spolku je oživit historické a kulturní kořeny bavorského a českého sousedního regionu, a tím přispívat k dobrým sousedským vztahům a k porozumění mezi národy. Středobodem oživení historických a kulturních kořenů je právě Historický park Bärnau–Tachov, kde mohou návštěvníci z řad široké veřejnosti, jakož i základních, středních a vysokých škol poznat, jak vypadal život od 8. do 14. století. Společný kulturní prostor a vzájemné prostupování kultur jsou zasazeny do historického kontextu

¹ Webové stránky Historického parku (<https://www.geschichtspark.de/cs/>).

² Spolek Terra Tachovia (<http://www.terratachovia.cz/>).

a pomocí experimentální archeologie a oživené historie jsou prezentovány návštěvníkům.

Umístění parku na hranici mezi Německem a Českem umožnilo prohloubit stávající dobré kontakty mezi zeměmi a otevřelo nové možnosti evropského financování a udržitelnost tohoto přeshraničního projektu. Během prvotní několikaleté koncepční fáze se „zážitkový park“ stal „Historickým parkem“ a „událost“ se změnila v archeologické muzeum pod širým nebem. Díky dobrovolné práci archeologů a historiků byl za tři roky vypracován sofistikovaný plán, který zajišťuje přeshraniční spolupráci a také regionální a národní význam Historického parku. S narůstající podporou bylo sdružení schopno koupit pozemek o rozloze přibližně 7 ha a začít budovat administrativní budovy sloužící jako kanceláře, prostor pro další vzdělávání (stálá expozice a seminární místnost) a rekreační zařízení pro návštěvníky. Stálá expozice je místem, kde se návštěvníci dozvědí o archeologických metodách, které byly použity při analýze kontextu, následnou syntézu, interpretaci a v neposlední řadě realizaci a rekonstrukci staveb pomocí experimentální archeologie. Aby se co nejvíce zachovala středověká atmosféra, tak v prostoru parku nenajdeme žádné moderní tabule s popisky jednotlivých budov. V ceně vstupného je zahrnutý vícejazyčný audio průvodce, se kterým se návštěvník dozví veškeré potřebné informace a zajímavosti na své cestě do středověku.

Park je budován v úzké spolupráci s vědeckou radou, která za dohledu místního archeologa zajišťuje přínos a odbornou kvalitu prací a rekonstrukcí. Vědecká rada zasedá minimálně dvakrát ročně a skládá se z níže uvedených odborníků v oboru: Prof. Dr. Ingol Ericsson, čestný člen vědecké rady; Prof. Dr. Rainer Schreg, katedra středověké a moderní archeologie Univerzity Otto Friedricha v Bambergu; Prof. Dr. Hans Losert, katedra středověké a moderní archeologie Univerzity Otto Friedricha v Bambergu; Doc. PhDr. Miroslav Popelka, Csc., zástupce ředitele Ústavu pro pravěk a ranou dobu dějinnou; Dr. Hauke Kenzler, katedra

středověké a moderní archeologie Univerzity Otto Friedricha v Bambergu; Dr. Silvia Codreanu-Windauer; státní úřad památkové péče; Dr. Jochen Haberstroh, bavorský státní úřad památkové péče; Dr. Michael Henker, německé muzeum v Sudetech; Dr. Tobias Appl, hlavní kurátor kultury v oblasti Horní Falce a Mgr. Milan Metlička, vedoucí oddělení prehistorie Západočeského muzea (Wolters 2016, 127–128).

Historický park je také členem Asociace německých muzeí, EXARC, asociace archeologických skanzenů v Evropě a EAA – Evropské asociace archeologů. Spolupráce je také zajištěna s institucemi, které působí v podobném zaměření, jako je např.: skanzen Bad Windsheim a Neusath-Perschen, skanzen Düppel v Berlíně, Ukranenland v Mecklenburgu a řada dalších zařízení (Wolters 2016, 128). V neposlední řadě park také spolupracuje s institucemi v Čechách, mezi nejprominentnější partnery patří zejména Západočeské muzeum v Plzni³, Muzeum Českého lesa v Tachově⁴, Studijní a vědecká knihovna Plzeňského kraje⁵, Spolek Oživená (pre)historie (Chroustovský *et al.* 2017), Univerzita Karlova v Praze⁶, Muzeum Plasy⁷ a Západočeská univerzita v Plzni.

2 Charakteristika parku

V Historickém parku Bärnau–Tachov je pomocí autentických rekonstrukcí budov v původní velikosti a reenactorů středověku, realisticky prezentován každodenní život tohoto období. Lokalita parku přímo pod bavorsko-českým hraničním hřebenem byla zvolena jako místo, ve kterém probíhalo a stále probíhá sousedské soužití obou národů a díky tomu je možné pozorovat historický vývoj regionu. Protože v raném středověku se hranice, která byla v moderní době dlouho vnímána jako železná opona, jevila spíše jako hraniční pás o šířce několika kilometrů. To dokládají zejména německá, česká a slovanská místní toponyma (Wolters 2016, 128–129).

³ Závěrečná akce ŽČM v rámci společného projektu (https://www.zcm.cz/images/akce/312_workshop_-_program.pdf).

⁴ Realizovaný projekt Muzea Českého lesa v Tachově (<http://www.muzeumtachov.cz/chranit-a-sdilet-spolecny-prostor.html>).

⁵ Výstava „Ž minulosti do budoucnosti – od Historického parku Bärnau–Tachov k ArchaeoCentru Čechy–Bavorsko“, která probíhala v prostorách SVK PK (7. 11. 2019–19. 1. 2020).

⁶ Realizované projekty FF UK v rámci spolupráce s parkem (<http://uprav.ff.cuni.cz/?q=node/1016>).

⁷ Webové stránky centra stavitelského dědictví v Plasích (<http://muzeum-plasy.cz/>).

Kromě rekonstrukcí budov je také důležité reprodukovat středověkou přírodní a kulturní krajinu. Z tohoto důvodu byla plocha, na které se nachází Historický park, do značné míry renaturována. Budovy v parku tak doplňuje rybník o rozloze 1 ha, ve kterém žijí ryby, které bychom mohli běžně nalézt ve středověku (plotice obecná, kapr obecný, perlín ostrobřichý, karas obecný). Rybník lemuje rákosový pás, který slouží jako zdroj stavebního materiálu. V blízkosti rybníka pak protéká říčka Waldnaab (Lesní Nába), která je součástí projektu konsolidace krajiny a v parku byla doplněna několika velkorysími meandry a bažinatými oblastmi. Renaturalizace blízkého okolí Historického parku byla úspěšná do té míry, že se v oblasti znovu objevil rak říční, který je na červeném seznamu ohrožených druhů. Kromě toho je v oblasti s trochou štěstí k vidění bobr evropský, luňák červený nebo čáp černý. Samotný prostor parku byl osazen pouze keři a stromy, které je možné nalézt v archeologickém kontextu západoslovanských osad. Výsadba archaického ovoce slouží také k ochraně biodiverzity krajiny. Mezi vysazené rostliny patří mišpule obecná, kdouloň obecná, trnka obecná nebo slivoň slíva. V zahrádkách u středověkých domů se pak sezónně pěstují typické bylinky a zelenina, mezi nimi například okurka, kterou do Evropy přinesli Slované. Biodiverzitu těchto zahrádek pak dokládají pylové diagramy z archeologických výzkumů západoslovanských sídlišť (Wolters 2016, 129).

Termínem „Living history“ se po desetiletí označuje populární forma předávání informací o historii. Tento trend je velmi populární zejména v Severní Americe a ve Skandinávii. V Německu existuje několik pojmů pro tento koncept, například „Lebendige Geschichte“ (živá historie), „Gespielte Geschichte“ (hraná historie) nebo „Museum theater“ (muzejní divadlo). Termín ještě není jasně definován a v užším slova smyslu při používání německého jazyka zahrnují tyto termíny experimentální archeologii a rekonstrukci historie (Pleitner 2009, 40). Živá historie znamená, že jsou dějiny zprostředkovány herci (dále jen reenactory) v autentickém oblečení, s autentickým vybavením a předměty každodenní potřeby. Častou kritikou konceptu živé historie je to, že je provozována pouze fandý, nikoliv odborníky. Aby byla zajištěna kvalita, je třeba profesionalizovat skupiny a zajistit úzkou organizační a vědeckou podporu. V Historickém parku Bärnau je to dáno stálou přítomností vědeckého pracovníka. Ačkoliv většina skutečně prvotřídních

historických reenactorů nepotřebuje žádnou vědeckou pomoc od Historického parku, protože svůj výzkum provádějí sami v závislosti na daném časovém a kulturním rámci (Wolters 2016, 130–131).

Celkově je vědecká úroveň prezentace živé historie v Historickém parku na vysoké úrovni. Reenactori jsou částečně laici, částečně specialisté a jsou obecně velmi dobře informováni. Koncept živé historie hraje v projektu Historického parku od začátku klíčovou roli. Živé „interaktivní muzeum“, které se liší od tradičního, čistě vizuálního muzea, funguje pouze tehdy, když je animováno se zkušenými reenactory. Návštěvníci tak mohou přítomným reenactorům pokládat dotazy o životě a technologiích ve středověku, mohou se dotýkat objektů a proaktivně se zapojit do aktivit, které v průběhu celého roku probíhají v Historickém parku. Středověký obraz zprostředkovaný Historickým parkem nemá nijak zvlášť pozitivní ani negativní dopad. Nejsou zde k vidění hranice určené pro pálení čarodějnic, hrozné mučící nástroje, ani romantický nebo idylický obraz princezny a rytíře. Pracuje se zde s konceptem odlišnosti. Odlišnost každodenního života ve středověku oproti dnešnímu hektickému, technologiemi nasycenému životu. Návštěvníci zažívají ohněm zakouřené a potměné prostředí malých obydlí bez elektřiny, učí se o tvrdé práci v krajině a o neustálém boji o dostatek jídla. Také se učí o hrách ve středověku, zábavě, domech, řemeslech a o společenských tradicích. Historie je zde prezentována z objektivního hlediska.

3 Rekonstrukce staveb

Důležitou funkcí Historického parku je také úzká spolupráce s vědeckou obcí a způsob práce při prezentaci historie. Na rozdíl od jiných muzejních institucí nejsou budovy v Historickém parku postaveny na místě původní lokality, nýbrž se při rešerši pramenů pojednávající o západoslovanském osídlení vybraly reprezentativní nálezy středověké architektury a dále byly rekonstruovány do „ideální vesnice“. Cílem je v takové vesnici poukázat na široké spektrum středověké architektury. U všech rekonstrukcí bylo třeba dbát na to, aby byly použity pouze originální materiály a archeologicky doložené dřevěné vazby (Wolters 2013). Tímto způsobem je možné vytvořit modely domů v poměru 1:1, na nichž pak archeologové mohou testovat funkčnost předchozích teoretických modelů.

Stavební práce na tomto přeshraničním projektu byly zahájeny na jaře v roce 2010, park byl otevřen veřejnosti v srpnu roku 2011. Nyní se na ploše téměř 11 ha nachází více než třicet objektů, které jsou jako celek rozděleny do tří časových horizontů, počínaje raně středověkou vesnicí, přes hrádek typu motte až po osadu vrcholného středověku, která je rozdělena na venkovské usedlosti a měšťanské domy. Na základě archeologických nálezů a pod vědeckým dohledem, byly experimentálně zrekonstruovány skupiny domů, přírodní a kulturní prostor včetně infrastruktury. Při stavbě byly použity výlučně původní, archeologicky doložené materiály, techniky a konstrukce, aby bylo možné dojít k relevantním závěrům ohledně časové náročnosti stavby, její životnosti a využitelnosti.

Nejstarší časový horizont reprezentuje slovanská vesnice z 8.–10. století s několika různými typy domů (roubenka, polozemnice, dům sloupové konstrukce). V tomto období je archeologicky doložitelný příchod slovanských kmenů do oblasti Horní Falce (Losert 2012, 139). Vesnice v Historickém parku nám ilustruje typy domů, které je možné na základě archeologického kontextu experimentálně zrekonstruovat, a to s veškerými typickými západoslovanskými formálními prvky architektury a stavebními technikami. Pokud to bylo možné, byly předlohou pro domy regionální nálezové situace. Jednou z prvních staveb je polozemnice (Grubenhäus), která je rekonstruovaná na základě výzkumu v Nabburgu a Dietstättu. Dalším objektem je dům sloupové konstrukce (Pfostenhäus), který je rekonstruovaný na základě výzkumu v Tirschenreuthu. Husté opletení stěn vrbovými pruty a následné omítnutí hlínou zabezpečují dobrou stabilitu a dostatečnou ochranu před povětrnostními vlivy (Schuldt – Jähring 1985). Masivnějším domem je roubenka (Blockhaus), doložena archeologicky na základě výzkumu v Dietstättu. Tento dům má nepropustné stěny a zvýšenou dřevěnou podlahu, což je kompenzováno cenou na stavbu. Pro stavbu roubenky v Historickém parku bylo zapotřebí 74 modřínů a 13 dubů. V neposlední řadě se ve středu vesnice nachází dlouhý dům (Langhaus). Tato podlouhlá sloupová konstrukce je interpretována jako reprezentační prostor a místo pro setkávání obyvatel,

návštěvníků a obchodníků. Tento dům je rekonstruován na základě archeologického výzkumu ve Strigradu a jedná se o germánský design domu, který převzali Slované za svůj (Wolters 2016, 132–133; Brather 2008).

Druhá část Historického parku je věnována období 11. století, kdy byla zdejší oblast pevněji začleněna do říše, oblast pohraničí byla reorganizována a obyvatelstvo zcela christianizováno. Pojmem „terra sclavorum“ (území otroků) bylo označováno území, na němž v raném středověku žili Slované. To se změnilo roku 1059, kdy Gunther, biskup z Bamberku, rázně zahájil boj proti pozůstatkům pohanství v regionu. V důsledku toho byl region restrukturalizován, což je také případ zvyšující se vnitřní kolonizace v celé říši. Tato událost chronologicky klasifikuje a obsahově pojednává o této části Historického parku. Nová mocenská struktura doprovázená novým přesvědčením, které bylo pokojně přijato, jak dokládá archeologický kontext, s sebou přináší nové stavební technologie, které se zásadně liší od slovanských domů. Reprezentativní stavba pro tuto dobu je dřevěný hrádek typu „motte“ (z franc. „châteaux sur la motte“ = hrad na pahorku), který je zároveň dominantou a symbol parku, proto se také objevuje i v logu parku (obr. 2). Mnoho takových staveb je možné nalézt přímo v Horní Falci. Kromě toho jako příklad posloužila vyobrazení na Tapisérii z Bayeux. Uměle navršený pahorek (5 m) s příkrým vstupním schodištěm a hlubokým vodním příkopem byl spolu s palisádou a cimbuřím silnou pevností (Eibl 2012, 255). Kromě této budovy se v této části nachází i dřevěný kostel reprezentující christianizaci regionu,

Obr. 2: Pohled na hrádek typu „motte“ v historickém parku (foto Klaus Schicker; zdroj <https://www.schicker-allmedia.de>).

Obr. 3: Příprava malty na staveništi dvorce Karla IV (foto Klaus Schicker; zdroj <https://www.schicker-allmedia.de>).

kostel je postaven podle předlohy z archeologického výzkumu slovanského osídlení na území dnešních Franků (Pescheck 1993; Wolters 2016, 134).

Řeka Waldnaab odděluje druhou část Historického parku od místa, kde návštěvník vstupuje do třetího časového horizontu. Zde ve 12.–13. stol. není na základě archeologických nálezů možné odlišit Slovyany od Němců a regionální kultura tak byla výsledkem kombinace nejrozličnějších vlivů. Jednotlivé rekonstrukce obytných domů, dílen a hostince proto dokládají především zintenzivňující se vzájemné odlišování venkovského a městského prostoru. V této části parku je k vidění osada vrcholného středověku s kovářskou dílnou a hostincem, pro kterou byl předlohou archeologický výzkum v Esslingenu, kde bylo osídlení datováno do roku 1261 n. l. (Lohrum 1985, 293–317). Hostinec je nejsofistikovanější budovou v parku a poukazuje na význam cestování a obchodu po obchodní trase „Zlatá cesta“, která vedla z Prahy do Norimberku a byla velmi důležitým spojem přes hřeben Českého lesa mezi Bärnau a Tachovem. Tato obchodní trasa je symbolem společné česko-německé historie. Ve venkovském osídlení vrcholného středověku jsou k vidění budovy, jejichž konstrukce je do značné míry totožná s konstrukcí raného středověku. Odchyly se vyskytují pouze v detailech dřevěných spojů nebo střešní konstrukce. To ukazuje na přetrvávání osvědčených technologií, s využitím tradičních materiálů a nástrojů (Wolters 2016, 135–136).

Koncem roku 2018 bylo pak vedle Historického parku slavnostně otevřeno i ArchaeoCentrum Čechy–Bavorsko. Kromě staveniště dvorce císaře Karla IV. z konce 14. století, je součástí ArchaeoCentra i archeologická dílna, která umožňuje vědeckou analýzu použitých metod a technologií při experimentálních rekonstrukcích v parku. Součástí ArchaeoCentra je moderní laboratoř a pracovní prostory, které pro výuku využívají studenti z Univerzity Otta Friedricha v Bambergu, Univerzity Karlovy a ze Západočeské univerzity v Plzni při svých výzkumných aktivitách. Tato instituce má za cíl trvale a rozsáhle seznamovat širokou veřejnost se společným kulturním a přírodním dědictvím na území projektu. Zabývá

se výzkumem a vizualizací společného dědictví, čímž lidé z projektového území získávají větší regionální identitu, která povede k uvědomělé konfrontaci se společnými dějinami. Nejdůležitějším výsledkem projektu ArchaeoCentrum je funkční prostor s udržitelnou provozní strukturou jako místo pro práci se společným kulturním a přírodním dědictvím. Dále tato instituce nabízí středověký stavební prostor jako experimentální venkovní laboratoř na jedné straně a atraktivní turistický cíl na straně druhé. V neposlední řadě také umožňuje realizaci přeshraničních dvojjazyčných výstav, je centrem atraktivních celoročních exkurzí, přednášek a workshopů.

Jednou z akcí, která byla realizována v rámci projektu ArchaeoCentrum Čechy–Bavorsko, je i rekonstrukce horizontální hrnčířské pece (základem je proutěná konstrukce omazaná jílem/mazaníci) se středovým soklem a dvěma topnými kanály, která představuje rozšířený typ pece ve střední Evropě ve 13. až 15. stol. Tento typ pece je doložen archeologickými nálezy z Německa, Čech a Moravy. Sloužila k výpalu oxidační a redukční keramiky, kde teplota výpalu dosahovala až 800°C. Samotná konstrukce probíhala od 8. do 16. června 2019 pod vedením vědeckých pracovníků katedry archeologie Západočeské univerzity v Plzni a experimentální výpal proběhl 5.–6. října 2019. Cílem bylo ověřit možnosti stavební rekonstrukce a efektivity při výpalu dobového keramického zboží.⁸

⁸ Informace o projektu rekonstrukce hrnčířské pece ochotně poskytli Mgr. Luboš Chroustovský, Ph.D. a Mgr. Ladislav Čapek, Ph.D. z katedry archeologie Západočeské univerzity v Plzni.

Ústav pro archeologii FF UK se podílel na projektu ArchaeoCentrum Čechy–Bavorsko, chránit a sdílet společný kulturní prostor zejména realizací přednášek a workshopů s různým tematickým zaměřením. Kromě toho byla v Bärnau postavena replika hliněné chlebové pece a raně středověké polozemnice. Pražská součást projektu dále pracovala na opravách výpletů a výmazu stěn stávajících replik dřevěných staveb. V průběhu posledního roku projektu byla vyrobena řada replik oděvů, chronologicky spadajících do období pravěku až středověku.⁹

Obr. 4: Stavba zdi dvorce Karla IV. prováděná zkušenými řemeslníky s rozsáhlými znalostmi středověkých technik (foto Klaus Schicker; zdroj <https://www.schicker-allmedia.de>).

4 Presentace parku široké a odborné veřejnosti

Snahou Historického parku je setřít hranice mezi Čechami a Bavorskem. To lze pozorovat na základě uskutečněných projektů, a to nejen na poli akademické obce. Kromě kultivace návštěvníků muzea provozováním speciálních tematických akcí a prohlídek s průvodcem, se Historický park také intenzivně snaží rozšiřovat vzdělávací nabídky. Metody archeologie, experimentu a středověkého života si mohou vyzkoušet skupiny studentů a školní třídy. V Historickém parku návštěvníci pochopí souvislosti středověkého života se současnou realitou s přesahem do ekologie, změnou klimatu a trvale udržitelného životního stylu. Ať už je to při rozdělávání ohně a přípravě jídla, lukostřelbě nebo při zpracování textilu. Jednotlivé programy nabízené návštěvníkům jsou tematicky rozděleny do několika skupin. Jedním z takových témat je například dětství ve středověku, domácí zvířata ve středověku, život na hradě, Slované v západních Čechách, město a venkov ve vrcholném středověku nebo obchod a cestování ve středověku. V rámci těchto programů jsou tématem výživa, ochrana před povětrnostními vlivy, získávání potravy nebo obecné uspokojení základních životních potřeb. Nabídka se neustále vyvíjí na základě nových poznatků a pracuje se zkušeností z experimentální archeologie.

V Historickém parku Bärnau–Tachov se setkávají žáci, studenti a zájemci z řad občanů České republiky a Spolkové republiky Německo, aby

zčásti hravou formou, zčásti formou zážitku, vždy ale za odborného vedení, prožívali společnou historii. Pokud se vrátíme do středověké minulosti, stírají se rozdíly mezi oběma národy jak v oblasti materiální kultury, tak i ve způsobu života a hospodaření ve prospěch společných kořenů. Ačkoli nebo respektive právě proto, že žijeme v okrajové oblasti obou zemí, je přesně tady prostor, kde se můžeme na autentickém místě vžít do setkávání a vzájemného ovlivňování obou sousedních národů. Tady, kde je hranice ještě viditelná v krajině, ji můžeme v kulturní oblasti nechat zmizet. Na základě Historických poznatků se dnes v Evropě snažíme postavit to, co nás spojuje, nad to, co nás rozděluje. Prostřednictvím napínavého zážitkového charakteru oslovujeme kromě žáků také lidi všech věkových kategorií, kteří nemohou být osloveni jinými způsoby (muzeum, přednáška). Historický park Bärnau–Tachov a ArchaeoCentrum Čechy–Bavorsko intenzivně spolupracuje s místními školami.

5 Závěr a plány do budoucna

V rámci projektu ArchaeoCentrum nyní v Historickém parku probíhá unikátní stavba dvorce Karla IV. a oproti ostatním stavbám v Historickém parku bude dvorec postaven výhradně z kamene. Doprava kamene na staveniště probíhá autenticky, za pomoci tažné síly. Opracování kamene probíhá přímo na staveništi autentickými nástroji a samotná stavba dvorce probíhá za pomoci

⁹ Informace o účasti ústavu pro archeologii FF UK ochotně poskytl doc. PhDr. Miroslav Popelka, CSc.

repliky středověkého jeřábu. Plánované dokončení dvorce s aktuální pracovní silou pěti stálých řemeslníků je za cca 20 let. V následujících letech (2020–2022) bude ArchaeoCentrum pokračovat jako sesterský projekt Historického parku se zaměřením na prezentaci starých řemeslných technik formou workshopů. Středisko pro staré řemeslné techniky (tesařství, kamenictví, kovářství, šindelářství a další) cílí zejména na odborné školy, odborná učiliště a umělecké školy. Všechny aktivity jsou prováděny pod dozorem zkušených řemeslníků s rozsáhlými znalostmi středověkých technik. Konečným cílem je vytvořit platformu pro spolupráci českých a německých odborných škol, kde si studenti při stavbě dvorce mohou vyměňovat odborné a jazykové znalosti a dále se kulturně obohatit a navázat nová přátelství. Mezi plánované aktivity patří například experimentální výpal vápna (**obr. 3**), štípání kamene, štípání šindele či samotná stavba kamenné zdi (**obr. 4**) a provoz středověkého jeřábu.

Za dobu uplynulých deseti let bylo v Historickém parku Bärnau–Tachov vykonáno mnoho práce. Lidé se tu nesnaží „znovu vynalézt kolo“, ale práce je postavena na aktuálním archeologickém a historickém poznání minulosti, na analýze dosavadních pramenů a následně objektivní implementaci do současného života. Nicméně, výhodou

a současně i nevýhodou provozní koncepce muzea je forma nestátní instituce a vlastní sponzorská správa s vysokým počtem dobrovolníků. Za více než 55 000 hodin dobrovolnické práce vytvořil spolek *Via Carolina – Goldene Straße e. V.* zázemí s velkým potenciálem. Regionální a státní správní orgány pomalu začínají chápat přidanou hodnotu této instituce v regionu, která je často vnímána jako vzdálená na obou stranách státních hranic. Vysoká úroveň informovanosti veřejnosti, zvýšené zapojení uznávaných univerzit a v neposlední řadě přes 165 000 návštěvníků od roku 2011 vede Historický park po cestě k vyšší popularitě mezi podobně koncipovanými institucemi.

Cílem pracovníků Historického parku do let budoucích je nadále vzdělávat širokou veřejnost formou interaktivních prohlídek a tematických dnů. Projekt Historického parku je v dnešní době pevně ukotven a samotný park je koncepčně rozdělen do tří časových horizontů pojednávajících o každodenním životě ve středověku. Rekonstrukce staveb jsou každoročně testovány jak přírodními podmínkami, tak každodenní zátěží reenactorů, kteří ožívují celý park svým neutuchajícím zápalem pro středověk. Historický park Bärnau–Tachov je izolovaným místem, ve kterém se člověk zastaví v čase a může pozorovat krásy a strasti života (ne)dávno minulého.

Literatura:

- Brather, S. 2008: *Archäologie der westlichen Slawen. Siedlung, Wirtschaft und Gesellschaft im früh- und hochmittelalterlichen Ostmitteleuropa*. Berlin.
- Eibl, F. 2012: *Zum Stand der Erforschung von Turmhügelburgen und verwandter Denkmäler in Altbayern südlich der Donau. Fines Transire, Jahrgang 21, s. 255–289. Rahden/Westf.*
- Lohrum, B. 1985: *Zwei unterschiedliche hochmittelalterliche Hauskonstruktionen in Esslingen am Neckar. Hausbau im Mittelalter II (Jahrbuch für Hausforschung), s. 293–317. Sobernheim/Bad Windsheim.*
- Losert, H. 2012: *Die Slawen in Nordostbayern. Fines Transire, Jahrgang 21, s. 139–168. Rahden/Westf.*
- Chroustovský, L. – Karel, V. – Trnka, R. – Ventrubová, E. 2017: *Oživená (pre)historie v Zoologické a botanické zahradě města Plzně (1999–2017). Archeologie západních Čech 13, s. 124–134. Plzeň.*
- Pescheck, Ch. 1993: *Archäologie Report Kleinlangheim. In: Mainfränkische Studien, Band 53. Würzburg.*
- Pleitner, B. 2009: *Erlebnis- und erfahrungsorientierte Zugänge zur Geschichte. Living History und Reenactment. In: S. Horn – M. Sauer (eds.): Geschichte und Öffentlichkeit. Orte – Medien – Institutionen, s. 40–47. Göttingen.*
- Schuldt, E. – Jähring, M. 1985: *Groß Raden: ein slawischer Tempelort des 9./10. Jahrhunderts in Mecklenburg. In: Schriften zur Ur- und Frühgeschichte 39. Zentralinstitut für Alte Geschichte und Archäologie. Berlin.*
- Wolters, S. 2013: *Der Geschichtspark Bärnau–Tachov – Aus der Erde ins Leben. Vom Rekonstruieren und Probieren archäologischer Befunde. In: Beiträge zur Archäologie in der Oberpfalz und in Regensburg, Band 1, s. 153–162. Neustadt/Aisch.*
- Wolters, S. 2016: *Der Geschichtspark Bärnau–Tachov – Ein Museum im Grenzbereich: Wissenschaftlicher Anspruch und wirtschaftliche Realität. Fines Transire, Jahrgang 25, s. 127–137. Rahden/Westf.*

A contribution to the tenth anniversary of the historic park Bärnau-Tachov

One of the largest archaeological and educational institutions in south Germany began in April 2010 in Bärnau, in the district of Tirschenreuth. This institution was founded in close cooperation with the Czech society Terra Tachovia and today is with more than 30 archaeological reconstructions from three time horizons (early medieval village from the turn of the 8th and 9th centuries, motte and wooden church from the 11th century and a high medieval settlement from the 12th to 13th centuries) the largest open-air archaeological museum in south Germany. The founder of the park and is the association “*Via Carolina – Goldene Straße e.V.*” The association is intensively engaged in cultural exchange between Upper Palatinate region and Bohemia. The aim of the association is to revive the historical and cultural roots of the Bavarian and Czech neighboring regions, thereby contributing to good neighborly relations and understanding between nations. The location of the park on the border between Germany and the Czech Republic has made it possible to deepen existing good contacts between countries and opened up new possibilities for European funding and the sustainability of this cross-border project. During the initial conceptual phase of several years, the “adventure park” became the “Historical Park” and the “event” turned into an open-air archaeological museum. Thanks to the voluntary work of archaeologists and historians, a sophisticated plan has been developed in three years, ensuring cross-border cooperation as well as the regional and national significance of the Historical Park. In the Historical park of Bärnau-Tachov, the everyday life of this period is presented in a realistic way by means of authentic reconstructions of original-size buildings and reenactors of the Middle Ages. The location of the park directly below the Bavarian-Bohemian Border Ridge was chosen as the place where both nations coexisted and are still in existence, which makes it possible to observe the historical development of the region. Overall, the scientific level of presenting history in the Historical Park is of a high standard. Reenactors are partly laymen, partly specialists and are generally well informed. The concept of living history has played a key role in the Historical Park project from the beginning. A lively “interactive museum” that differs from a traditional, purely visual museum only works when it is animated with an experienced reenactory. An important function of the Historical Park is also close cooperation with the scientific community and the way of working in the presentation of history. Unlike other museum institutions, the buildings in the Historical Park are not built on the site of their original location, but during the exploration of sources dealing with West Slavic settlements, selected findings of medieval architecture were selected and further reconstructed into an “ideal village”. The aim in such a village is to point out a wide spectrum of medieval architecture. In all reconstructions it was necessary to ensure that only original materials and archaeologically documented wooden bindings were used. The oldest time horizon is represented by a Slavic village from the 8th–10th centuries with several different types of houses (timber house, sunken-floored house, posthole house). The second part of the Historical Park is dedicated to the 11th century, when the area was more firmly integrated into the empire, the border area was reorganized and the population completely Christianized. A representative building for this period is a wooden castle of the “motte” type, which is at the same time the dominant and symbol of the park, therefore it also appears in the park logo. In addition to this building, there is also a wooden church representing the Christianization of the region. The Waldnaab River then separates the second part of the Historical Park from where the visitor enters the third time horizon. Here in the 12th–13th centuries, it is not quite possible to distinguish the Slavs from the Germans on the basis of archaeological findings, meaning structure of the settlement is similar but there are for example slight differences in jewelry and clothing. From this the regional culture was the result of a combination of various influences. Individual reconstructions of dwelling houses, workshops and the inn therefore show above all the intensifying mutual distinction of rural and urban space. At the end of 2018, the ArchaeoCentrum Bohemia-Bavaria was inaugurated in addition to the Historical Park. In addition to the construction site of the farmstead of Emperor Charles IV., from the end of the 14th century, the ArchaeoCentrum also includes an archaeological workshop, which allows scientific analysis of the methods and technologies used in experimental reconstruction in the park. The ArchaeoCentrum includes a modern laboratory and workspace used by students from the Otto Friedrich University in Bamberg, Charles University in Prague and the University of West Bohemia in Pilsen for their research activities. The aim of the Historical Park is to wipe the border between

Bohemia and Bavaria. This can be observed on the basis of the realized projects, not only in the field of academia. In addition to cultivating museum visitors with special themed events and guided tours, the Historical Park is also intensively trying to expand its educational offerings. Methods of archeology, experiment and medieval life can be tried out by groups of students and school classes. In the Historical Park, visitors will understand the context of medieval life with contemporary reality, with an impact on ecology, climate change and a sustainable lifestyle. Much work has been done in the Bärnau–Tachov Historical Park over the past ten years. People here do not try to “reinvent the wheel”, but the work is based on current archaeological and historical knowledge of the past, on the analysis of existing sources and subsequent objective implementation into contemporary life. However, the advantage and disadvantage of the operational concept of the museum is the form of a non-state institution and its own sponsorship administration with a high number of volunteers. In more than 55,000 hours of volunteer work, the *Via Carolina – Golden Straße e. V.* created background with great potential. Regional and national administrations are slowly beginning to understand the added value of this institution in the region, which is often perceived as distant on both sides of the state border. The high level of public awareness, increased involvement of recognized universities and, last but not least, over 165,000 visitors since 2011 have led the Historical Park on the way to higher popularity among similarly designed institutions. The aim of the employees of the Historical Park for the future is to continue to educate the general public through interactive tours and thematic days. The Historical park project is now firmly anchored and the park itself is conceptually divided into three time horizons dealing with everyday life in the Middle Ages. Reconstruction of buildings is tested every year both by natural conditions and by the daily load of reenactors, who revive the entire park with their constant fervor for the Middle Ages. The Historical park of Bärnau-Tachov is an isolated place where one stops in time and can observe the beauty and distress of life (not) long ago.

English by Josef Ježek

Mgr. Josef Ježek

Verein Via Carolina – Goldene Straße e. V.
Geschichtspark Bärnau–Tachov
Naaber Straße 5 b
D 956 71 BÄRNAU
e-mail: josef.jezek@geschichtspark.de

Stefan Wolters

Verein Via Carolina – Goldene Straße e. V.
Geschichtspark Bärnau–Tachov
Naaber Straße 5 b
D 956 71 BÄRNAU
e-mail: stefan.wolters@geschichtspark.de